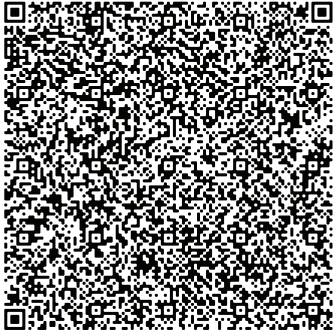

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

УДК 378.22:165.192(73)

Світлана Сисоєва
ORCID iD 0000-0003-2499-732X

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
завідувач науково-дослідної лабораторії освітології,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Тимошенка, 13-б, 04212 м. Київ, Україна
s.sysoieva@kubg.edu.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ Ph.D. В ГАЛУЗІ ОСВІТИ У США: ВИМОГИ, СТРУКТУРА, ЗМІСТ

У статті розглянуто вимоги, обсяг, структуру та зміст наукових досліджень на здобуття наукового ступеня Ph.D. в галузі освіти; розкрито структуру вступу й кожного розділу дисертації; приділена увага змісту розділу з методології дослідження, огляду використаної літератури й формуванням висновків; підкреслено, що наукові роботи такого рівня обов'язково повинні містити рекомендації для подальших досліджень; відібрано приклади досліджень, у яких розкривається спільне й відмінне у наукових ступенях Ed.D. і Ph.D.

Ключові слова: науковий ступінь Ph.D. в галузі освіти; наукове дослідження; структура наукового дослідження; зміст наукового дослідження.

Вступ. Положення Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) про започаткування в Україні підготовки докторів Ph.D. в галузі освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти викликає зацікавленість щодо організації, проведення, структури, змісту та вимог до дослідницьких праць такого рівня у провідних країнах світу, зокрема, США.

Варто зазначити, що українські науковці активно почали досліджувати міжнародний досвід підготовки докторів філософії в галузі освіти. Значний інтерес становлять монографія Ж. В. Таланової (Докторська підготовка у світі та Україні), публікації: О. Ю. Коваленко (Неперервна педагогічна освіта у США: сучасний стан і перспективи розвитку), Л. С. Лобанової (Архітектура наукових ступенів: міжнародна практика і вітчизняні традиції), І. Ю. Регейло (Підготовка фахівців за докторськими програмами у США), С. О. Сисоєвої і І. Ю. Регейло (Підготовка докторів філософії у галузі освіти: досвід провідних університетів світу).

Метою даної статті є вивчення вимог, структури й змісту наукових досліджень на здобуття наукового ступеня Ph.D. в галузі освіти на прикладах конкретних дисертацій у США.

Аналіз структури та змісту досліджень на здобуття наукового ступеня Ph.D. в галузі освіти у США. Для аналізу ми відібрали роботи, які

не тільки дають уявлення про вимоги, структуру й зміст наукових досліджень на здобуття наукового ступеня Ph.D. в галузі освіти, а й за тематикою розкривають важливу проблему для США й багатьох європейських країн щодо існування поруч з науковим ступенем Ph.D. в галузі освіти еквівалентного за рівнем ступеня Ed.D. в галузі освіти: роботу Томаса В. Невсона (тема: «Критичний аналіз авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня Ph.D. та Ed.D.», університет Північного Техаса, 2011 р.) (Newsom T. W., 2011) та роботу Міхаеля Двян Кеннеді (тема: «Практики чи дослідники: Ed.D. чи Ph.D.? Аналіз докторських програм з управління освітою (лідерство)», університет Південного Міссісіпі, 2012 р.) (Kennedy M. D., 2012).

Томас В. Невсона для визначення призначення Ph.D. та Ed.D. ступенів в освіті вивчав процес навчання в докторантурі (укр. аспірантура) в освіті впродовж п'яти років у межах Проекту Карнегі.

Дослідження Проекту Карнегі були спрямовані на вивчення динаміки руху вищих навчальних закладів у двох напрямках: 1) переосмислення і модернізації дослідницького докторату, Ph.D.; 2) розвитку зрозумілого професійного практичного докторату, Ed.D. Доцільність Проекту визначалася тим, що з 1939 р. минулого століття існує (і продовжує існувати) нечіткість у розумінні

відмінностей між цими двома ступенями. Саме тому значної актуальності набувало дослідження їх мети та змісту. Томас В. Невсон вважав, що якісний розгляд авторефератів дисертацій Ph.D. та Ed.D. дає можливість зробити висновок про організацію і результати дослідження у межах здобуття цих ступенів та виявити їх специфіку за такими чинниками: дизайн дослідження, аналіз даних, використання теоретичних засад (положень), суб'єкти або учасники дослідження.

Дисертація складається з 5 коротких за обсягом розділів (загальний обсяг дисертації 73 сторінки): вступ (1), огляд літератури (2), методологія дослідження (3), результати дослідження (4), підсумки та обговорення (5); список використаних джерел (references); висловлення вдячності; список таблиць (Newsom T. W., 2011).

Структура вступу відображає такі питання: постановка проблеми, мета дослідження, завдання дослідження, значення дослідження, поняття дослідження, надійність і достовірність дослідження, обмеження дослідження, розмежування, припущення.

Розділ з огляду літератури за структурою включає: вступ; історія розвитку докторського ступеня для освіти; огляд досліджень, що виконуються на здобуття докторського ступеню на даний час; очікуванні та відчутні (суттєві) відмінності наукових ступенів Ph.D. та Ed.D.; дисертації і автореферати дисертацій на здобуття наукових ступенів Ph.D. та Ed.D.; висновки та доцільність дисертації.

Розділ з методології дослідження складався зі: вступу, мети дослідження, опису процедур зібрання даних, опису процедур аналізу даних, представлення даних. Варто відзначити, що результати дослідження у четвертому розділі подаються відповідно до завдань дослідження. Саме тому структура розділу включає стільки пунктів, скільки завдань дослідження: у роботі Томаса В. Невсона таких пунктів сім відповідно до семи завдань. Пункти мають назву відповідно нумерації завдань: «дослідницьке завдання 1», «дослідницьке завдання 2», «дослідницьке завдання 3» тощо. Останній розділ дисертації також починається зі вступу, а далі обговорюється виконання всіх завдань дисертації. Також цей розділ містить такі пункти, як «додаткові висновки» та «рекомендації для майбутніх досліджень» (Newsom T. W., 2011).

Варто зазначити, що у дослідженні Томаса В. Невсона було вивчено 100 дисертаційних анотацій докторських програм у галузі освіти та 100 дисертаційних анотацій програм докторів філософії у галузі вищої освіти.

Томас В. Невсон для формування висновку щодо змісту досліджень використовував якісні та кількісні методи дослідження для визначення частоти вживаних термінів та загальноприйнятих концепцій у двох типах дослідження. Дослідження були закодовані, тому їх вивчення дозволяло вста-

новити рівень їх подібності. Кодувалися також і анотації. Багаторазово вживані терміни, процедури дослідження дозволяли зробити висновки про подібність та відмінність між дисертаціями за цими двома ступенями і міру конвергенції (зближення, подібності, дублювання) між анотаціями дисертацій доктора в галузі освіти та доктора філософії в галузі освіти, їх відповідності рекомендованим компонентом анотації.

У дослідженні Томаса В. Невсона зроблено висновки, що, як правило, дисертаційні дослідження не включають усіх критеріїв ідеальної анотації і багато з них навіть не відповідають усталеним вимогам. Дисертаційні анотації, такі, якими вони є сьогодні, не можна використовувати як джерело для подальших наукових досліджень (наукової роботи). Тому Томас В. Невсон рекомендує впровадити норми для дисертаційних анотацій, що допоможе збільшити ефективність їх використання як джерела для майбутніх наукових досліджень (Newsom T. W., 2011).

Дослідження Міхаеля Двян Кеннеді є описовим і було проведено з метою аналізу відмінностей у докторських програмах з управління освітою для докторських шкіл з освіти в США. Дискусія навколо наукових ступенів в галузі освіти щодо необхідності двох докторських ступенів, зокрема, в управлінні освітою, спонукала автора до аналізу докторських програм з управління освітою у США, стану підготовки докторів з управління освітою, щоб визначити: а) які ступені варто запропонувати (Ed.D., Ph.D., обидва, інші); б) вимоги до вступників; в) спеціалізації; д) вимоги до навчального плану, а також до кількості годин, необхідних для кожної сфери та ступеня; е) модель навчання; г) вимоги до інтернатури; г) кінцеві вимоги (тезиси, дисертація, проект або інші); д) вимоги до проживання; е) акредитації; є) факультету.

У дослідженні було вивчено програми та вимоги до наукових ступенів, а також роль факультету у підготовці докторів філософії в галузі освіти з метою визначення тенденцій у вирішенні обраної проблеми (еволюціонували, збільшилися, зменшилися або залишилися такими самими). Точкою відліку для аналізу було дослідження А. Левіна (вчений, який вивчав цю проблему у 40-х роках минулого століття) щодо освітніх програм з управління освітою. Виходячи з поставленої мети, М. Кеннеді розглянув відмінності між програмами підготовки докторів з управління освітою у США. Вибрані програми служили в якості одиниці аналізу. У його дослідженні розглядалися такі конкретні питання (Kennedy M. D., 2012):

1. Які подібності та відмінності у програмах підготовки докторів в галузі управління та керівництва освітою щодо: а) ступенів, що пропонуються (Ed.D., Ph.D., обидва, інші); б) вимог до вступників; в) спеціалізації; г) моделі навчання; д) вимог до інтернатури; е) кінцевих вимог (тези,

дисертація, проект (дипломний, курсовий) або інші); є) вимог до проживання; ж) акредитації.

2. Що спільного у змісті курсів та навчальному плані докторських програм для Ph.D, Ed.D. щодо: а) управління освітою, дослідження, вимог до навчального плану; б) кількості кредитних годин, необхідних для кожної спеціалізації та ступеня; в) інтернатури або вимог до сфери дослідження; г) комплексного іспиту; г) кінцевих вимог – дисертації, тез, тощо.

3. Для факультетів – відсоток студентів щодо кількості дисертацій або інших проектів (курсів-дипломних). Рівень зайнятості професорів – постійне місце роботи, сумісництво, ад'юнкт. Рівень освітнього досвіду – учителювання, адміністрування чи інше для професорів. Який ступінь має кожен професор.

4. Враховуючи ранжування вищих навчальних закладів, які здійснюють післядипломну освіту, дослідити у чому полягає різниця між топ 20 та останніми 20 вищими навчальними закладами, які пропонують програми підготовки докторів в галузі управління освітою.

Варто зазначити, що тема дослідження була визнана вкрай актуальною, оскільки існувала необхідність у ознайомленні майбутніх докторів у галузі освіти із сучасними тенденціями, які стосуються докторських ступенів. Потенційні кандидати на докторські програми повинні були мати доступ до конкретної інформації, яка б сприяла прийняттю обґрунтованого рішення щодо вибору ступеня.

Крім того, було важливо для здійснення підготовки кандидатів для обраної кар'єри (професії) на високому рівні чітко розмежовувати Ed.D. і Ph.D. ступені, щоб студенти обирали найбільш відповідну для них ступінь.

Для дослідження було відібрано 5 об'єктів: 1) університети, що посідають у ранжуванні місце вище 20; 2) університети, що посідають у ранжуванні місце нижче 20; 3) топ 10 шкіл освітньої спеціальності щодо управління й керівництва; 4) Ph.D. програми підготовки; 5) Ed.D. програми підготовки.

Для кожної позиції дослідник зібрав інформацію з веб-сайтів, безпосереднього опитування представників університетів, а також додаткову інформацію, яка була надіслана звичайною або електронною поштою. Аналіз інформації показав, що реформа відбувається повільно або взагалі не відбувається; проте, справжня реформа дійсно може принести позитивні зміни у підготовку майбутніх докторів в галузі освіти, зокрема, в управлінні освітою, позначитися на якості програм, за якими здобуваються ступені, забезпечити успіх навчання в цілому.

Основний зміст роботи Міхаеля Двян Кеннеді складав 149 сторінок основного тексту. Структура роботи включала (Kennedy M. D., 2012): (1) вступ (введення; фон (середовище); мета дослідження;

питання дослідження; визначення; припущення; розмежування; обґрунтування дослідження); (2) огляд літератури (введення; Ed.D. та Ph.D. відгуки; початкова мета докторантури з освіти; необхідність реформи; реформа освіти щодо докторантури; майбутня перспектива освіти у докторантурі; літературний опис змін; висновок); (3) методика (огляд; теоретичні основи; дизайн дослідження; описи параметрів; учасники; вимірювальні прилади; процедура збору даних; аналіз даних); (4) висновки (огляд; докторські програми вищого рангу; докторські програми нижчого рангу; порівняння Ed.D. програм з Ph.D. програмами; кращі освітні програми лідерства в галузі освіти); (5) заключення (введення; резюме; основні висновки; кращі програми в галузі освіти лідерства; висновки; обмеження; наслідки для практики; рекомендації щодо майбутнього дослідження; заключні зауваження); додатки; список використаної літератури.

Варто звернути увагу на авторські таблиці, які надають інформацію для аналітичних висновків. До таких таблиць автором віднесено: Методи збору даних, Програми докторської підготовки за рейтингом, Ступеневі програми високого рейтингу, Статус факультету для програм з високим рейтингом, Досвід факультету для програм з високим рейтингом, Ступеневі програми низького рейтингу, Статус факультету для програм з низьким рейтингом, Досвід факультету для програм з низьким рейтингом, Кількість рівнів, Стан факультету для Ed.D. програм, Стан факультету для Ph.D. програм, Досвід факультету для Ph.D. програм, Досвід факультету для Ed.D. програм, Кращі програми за спеціальністю, Статус факультету для топових програм щодо управління освітою, Досвід факультету щодо топових програм з управління освітою.

Відзначимо, що у роботі чітко прописується зміст тих понять, якими оперує автор у дослідженні. Зокрема, кандидат (люди, які готуються до навчання; учителя, які продовжують свій професійний розвиток; люди, яких готують до іншої професійної ролі в освіті (директори шкіл, координатори, методисти, керівники) за допомогою програм управління освітою)); Ed.D. (доктор в галузі освіти – докторський ступінь, який полягає у підготовці та професійному розвитку практиків в освіті. У цьому дослідженні Ed.D. іноді використовується до усіх професіоналів (практиків), включаючи Ed.L.D (Doctor of Education Leadership)); управління освітою (термін «управління освітою» іноді використовується замість терміну «освітнє адміністрування (керівництво)» (Kennedy M. D., 2012). У цьому дослідженні термін «управління освітою» використовується постійно, включаючи в себе керівництво освітою і управління освітою); високий рейтинг (високий рейтинг шкіл чи програм, які школи презентують, це рейтинг – топ 20); низький рейтинг (школи чи програми з низьким

рейтингом, що опинилися в останній двадцятці ранжування); Ph.D. (доктор філософії в галузі освіти – докторський ступінь, який спрямовано на підготовку та професійний розвиток учених та дослідників у їхній освітній кар'єрі); школи (термін, що характеризує програми, які відносяться до управління освітою в університетах, беручи до уваги рейтинг видання); програми високого рейтингу (термін, що відноситься до програм, які знаходяться у рейтингу вищих навчальних закладів (топ 20, що здійснюють післядипломну освіту), але не обов'язково знаходяться у топі рейтингу щодо спеціальності; цей термін відмінний від терміну «топ програми в освітньому адмініструванні (керівництві»); топ програми в управлінні освітою (спеціально відібрані програми, які знаходяться у топ рейтингу щодо спеціальності «Освітнє адміністрування (керівництво) та завідування».

Варто звернути увагу на те, що робота Ph.D. рівня обов'язково включає припущення, які спрямовані на забезпечення достовірності та вірогідності результатів дослідження. Так, у роботі Міхаеля Двян Кеннеді сформульовано такі припущення: інформація на веб-сайтах для підготовки кожної програми з управління освітою була точною та сучасною; зміст навчального плану та курсу для кожної програми базувалися на акредитації і стандартах; учасники були чесні й відверті щодо додаткової інформації під час збору даних та інтерв'ювання.

Для забезпечення максимально можливої дієвості цих припущень докторські програми було обрано зі шкіл з найвищим та найнижчим рейтингом, щоб мати зразок, який зміг би забезпечити розуміння існуючих тенденцій у підготовці докторів Ph.D. в галузі управління освітою. Ці програми, у деякій мірі, були схожі на інші програми, але дослідник вивчав і паперові носії інформації, щоб переконатися, що інформація на веб-сайті була точною і сучасною, а також, в міру необхідності, дзвонив і надсилав е-мейли з метою отримання додаткової інформації.

Також у дослідженнях рівня Ph.D. обов'язково визначаються межі дослідження. Зокрема, у роботі М. Кеннеді були встановлені такі межі (Kennedy M. D., 2012):

- дослідження було обмежено післядипломними програмами, які пропонували ступінь Ph.D. і Ed.D. з управління освітою, і враховувало рейтинг програм;

- інформація, зібрана для аналізу, була обмежена даними, що відносяться до питань дослідження і включала вимоги до програми з управління освітою, починаючи зі вступу та закінчуючи випуском (тобто упродовж всього терміну навчання);

- дослідження відповідало спеціалізації, пов'язаній з управлінням освітою (керівництвом та завідуванням);

- учасники інтерв'ювання були обмеженим колом осіб, які могли надавати інформацію з дослідницьких питань по кожній програмі;

- дослідження обмежувалося доступом до інформації про кожну програму, яка пропонувалася на веб-сайтах і документах. Базувалося на чесності кожного учасника.

Управління (лідерство) відіграє величезну роль у розвитку освіти. Саме тому вважається, що дослідження Міхаеля Двян Кеннеді сприяло свідомому вибору студентами наукового ступеня та усвідомленню змісту кожного ступеня всіма зацікавленими суб'єктами сфери освіти. Крім того, це дослідження дозволило сформулювати вагомі висновки та рекомендації для розробки програм, що сприяло збільшенню рівня відповідальності у підготовці програм з управління освітою та у сфері освіти в цілому.

Висновки. Проаналізовані дослідження підвищують цінність вищої освіти, оскільки надають обґрунтовану інформацію про відмінності між двома докторськими ступенями та уявлення про такі програми та факультети, що здійснюють таку підготовку. Інформація щодо програм підготовки майбутніх докторів надає можливість здійснити ефективні зміни у розмежуванні Ed.D. і Ph.D. ступенів, допомагає керівникам навчальних закладів прийняти обґрунтовані рішення щодо впровадження нових докторських програм та удосконалення існуючих. Дослідження також мають вплив на різні сфери навчання, особливо в системі освіти, оскільки програми можуть оцінюватися не тільки освітянами, а й іншими професіоналами.

Аналітичний огляд досліджень, вивчення теорії та практики з проблеми існування двох наукових ступенів Ph.D. та Ed.D., дозволило науковцям розробити обґрунтовані рекомендації для просування докторських ступенів в галузі освіти у США та розв'язання існуючих суперечностей. Варто підкреслити, що такі дослідження допомагають університетам усвідомити важливість реформи наукових ступенів, так само, як забезпечити практичні дієві кроки щодо ефективного та продуктивного її здійснення.

З огляду на те, що традиційно до дисертацій на здобуття наукового ступеня в Україні, зокрема, кандидата педагогічних наук, завжди висувалися вимоги практичної спрямованості, впровадженості результатів дослідження в освітню практику, вірогідності, постає питання: чи не призведе введення двох ступенів до таких самих дискусій, які точаться до сьогодні у США? З іншого боку, практика, яка починає розгортатися у підготовці докторів Ph.D. в галузі освіти в Україні, часто зорієнтована (як наступний рівень вищої освіти) на випускників магістратури, які ще не мають практичного досвіду, а тому, навіть закінчивши докторську програму, не можуть зробити повноцінного дослідження з якісним експериментом. Ці питання повинні обго-

ворюватися освітянами, оскільки формальне введення одного наукового ступеня Ph.D. в галузі освіти може позначитися на якості дисертацій «кандидатського рівня», доступі до здійснення наукових досліджень практиків від освіти, втрати наших традицій у підготовці науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Вважаємо, що в Україні накопичено значний досвід у підготовці наукових і науково-педагогічних

кадрів вищої кваліфікації, а тому необхідно його узагальнювати, поширювати та порівнювати з досвідом інших країн. Інтеграція української науки і освіти у міжнародне, зокрема, європейське освітнє і наукове середовище, повинна відбуватися на засадах пріоритету національних інтересів, збереження й розвитку людського капіталу країни, її інтелектуального потенціалу.

Література

1. Kennedy M. D., Jr. Practitioners or researchers: ED.D. or PH.D.? An analysis of educational leadership doctoral programs / M. D., Jr. Kennedy. – The University of Southern Mississippi, 2012. – 167 p.
2. Newsom T. W. A critical analysis of Ph.D. AND Ed.D. dissertation abstracts published during 2009 and 2010 / T. W. Newsom. – University of North Texas, 2011. – 73 p.

ИССЛЕДОВАНИЕ НА СОИСКАНИЕ УЧЕНОЙ СТЕПЕНИ PH.D. В ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАНИЯ В США: ТРЕБОВАНИЯ, СТРУКТУРА, СОДЕРЖАНИЕ

Сысоева Светлана, доктор педагогических наук, профессор, действительный член (академик) АПН Украины, заведующий научно-исследовательской лабораторией освитологии, Киевский университет имени Бориса Гринченко, ул. Тимошенко, 13-б, 04212 г. Киев, Украина, s.sysoieva@kubg.edu.ua

В статье рассмотрены требования, объем, структура и содержание научных исследований на соискание ученой степени Ph.D. в области образования; раскрыта структура вступления и каждого раздела диссертации; уделено внимание содержанию раздела по методологии исследования, обзору использованной литературы и формированию выводов; подчеркнута, что научные работы такого уровня обязательно должны содержать рекомендации для дальнейших исследований; отобраны примеры исследований, в которых раскрывается общее и отличное в научных степенях Ed.D. и Ph.D.

Ключевые слова: научная степень Ph.D. в области образования; научное исследование; структура научного исследования; содержание научного исследования.

PHD DESSERTATIONS IN EDUCATION IN THE UNITED STATES: REQUIREMENTS, STRUCTURE AND CONTENT

Sysoieva Svetlana, Doctor of Education, Professor, Full Member (Academician) of NAPS of Ukraine, Head of Educology Research Laboratory, Borys Grinchenko Kyiv University, st. Tymoshenko, 13 b, 04212 Kyiv, Ukraine, s.sysoieva@kubg.edu.ua

The article discusses the requirements, scope, structure and content of research works for obtaining the degree of PhD in education. The author studies the structure of introduction and each chapter. Much attention is paid to the section on methodology research, reviews of literature and forming conclusions. It is stressed that the scientific work of this level must contain recommendations for further research. The examples of studies are selected that revealed common and differences in academic degrees of EdD and PhD.

Keywords: nauchnaya degree of Ph.D. in the field of education; nauchnoe Study; Structure Scientific Research; Contents of scientific research.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2016
Прийнято до друку 27.10.2016